

Projecties 5 Verkavelingsverhalen

Met de reeks 'Projecties' bieden het Vlaams Architectuurinstituut en deSingel het bestaand onderzoek in Vlaanderen een podium. Leidraad bij de keuze van de projecten zijn maatschappelijke thema's en het bevragen van de rol van de discipline architectuur in de samenleving.

Verkavelingswijk, Hoepertingen © Iwert Bernakiewicz

PROJECTIES

wo 21 okt > zo 10 jan 2016
Tentoonstelling

Verkavelingsverhalen

Van woondroom tot vastgoednachtmerrie

Een vrijstaande woning in een verkaveling blijft dé droomwoning van de doorsnee Vlaming. Een verkaveling zorgt voor rust, ligt in een groene omgeving en biedt plaats voor je wagen. Tegelijkertijd is er ook heel wat kritiek op de verkaveling. De dichtheid zou er veel te laag zijn, het woningaanbod te eenzijdig, de openbare ruimte te schraal, de ecologische voetafdruk te hoog, ... Tot nu toe wogen deze nadelen niet op tegen de voordelen. Maar daar zou binnenkort wel eens verandering in kunnen komen. Vlaanderen stevent immers af op een vastgoedcrisis. Het aanbod aan bouwgrond blijkt immers veel groter dan de vraag. Dit betekent dat heel wat eigenaars hun woning of bouwgrond niet verkocht zullen krijgen. Tenzij hun woningen goed gelegen zijn, van uitzonderlijke kwaliteit of erg goedkoop. Helaas is dit niet het geval voor heel wat verkavelingswoningen.

Verkavelingswijken krijgen ook meer en meer te maken met de uitdagingen van een stad. Heel wat verkavelingswijken zijn tussen de jaren 1960-80 gebouwd. De oorspronkelijke bewoners, vandaag senioren, kiezen ervoor te verhuizen naar een aangepaste woning. De vrijgekomen woningen worden opgekocht door jonge gezinnen en gezinnen met een andere etnische achtergrond. Het gevolg is dat de diversiteit in de verkavelingswijken toeneemt, net zoals deze toenam in onze steden in de jaren 1990. Het spreekt voor zich dat hier gelijkaardige spanningen en uitdagingen bij komen kijken.

Verkavelingen verduurzamen te traag

Heel wat verkavelingsbewoners zijn zich bewust van deze uitdagingen en gaan zelf op zoek naar oplossingen. Denk bijvoorbeeld aan senioren die de zolder van hun woning verhuren aan studenten, in ruil voor wat hulp in het huishouden. Of kijk naar bewoners die hun zwembad gedurende de zomer openen voor de kinderen uit de wijk, omdat er nergens een speeltuin is. Ook overheden en ontwerpers zoeken mee naar oplossingen en voorzien woningen waar meerdere generaties kunnen samenhuizen, wijken waar levenslang kan worden gewoond, verkavelingen die werken op hernieuwbare energie, ...

Maar het gaat allemaal niet snel en niet ver genoeg. Gemeenten blijven verkavelen en dragen zo bij tot de vastgoedcrisis. Het aantal ontmoetingsplekken groeit te traag waardoor sociale segregatie dreigt. De CO²-uitstoot blijft te hoog waardoor de Europese klimaatdoelstellingen niet zullen worden gehaald.

Het delen van beelden

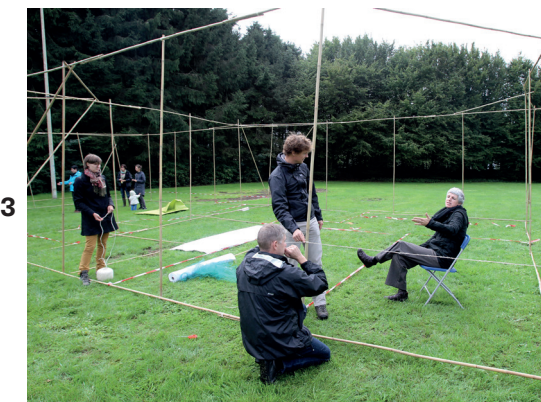
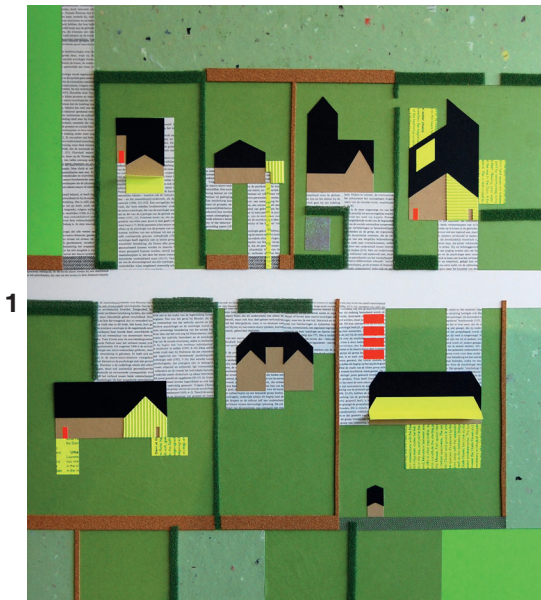
Het probleem is dus niet dat er een gebrek is aan verbeelding of dynamiek rond verkavelingswijken. Wel problematisch is dat deze verbeelding en dynamiek niet gedeeld wordt waardoor er in de praktijk vaak niets gebeurt. Er is met andere

woorden niet zozeer een vraag naar het uitdenken van nieuwe woningtypes, verkavelingsmodellen, of ontwikkelingsvisies. Deze kennis en expertise is aanwezig. Er is wel nood aan processen waarbij verkavelingsbewoners, beleidsvoerders en organisaties zich deze types, modellen en visies kunnen eigen maken. Dit door ze samen te ervaren, vorm te geven of door te lichten. Enkel zo zal de Vlaming zijn woondroom bijsturen en zal de vraag naar meer duurzame woonomgevingen toenemen. Ontwerpers kunnen een cruciale rol spelen in het vormgeven van deze processen van 'collectieve verbeelding'. Ze kunnen een gids zijn in het tastbaar maken van individuele visies. Iedereen interpreteert collectief wonen namelijk op zijn of haar manier, of heeft een heel ander beeld bij een energieneutrale verkaveling. Door deze beelden scherp te stellen, wordt het mogelijk om ze te vergelijken, op elkaar af te stemmen of keuzes te maken. Concreet gaat het dan over verschuivingen in prioriteiten en verantwoordelijkheden, over aanpassingen aan regelgeving, over nieuwe samenwerkingsverbanden, over het vrijmaken van middelen, ... Dat alles moet uiteindelijk leiden tot concrete acties.

Vijf verhalen

De tentoonstelling is opgebouwd rond vijf verhalen. Elk verhaal begint met een vertrouwd beeld: een grote tuin, een verloren pleintje of een verlaten parking. Vervolgens zien we hoe verkavelingsbewoners, beleidsvoerders, ontwerpers en belangenorganisaties één voor één de waarde van deze vertrouwde plekken in vraag stellen. Hoofdstuk per hoofdstuk schrijven ze samen aan nieuwe en prikkelende toekomstbeelden. Deze beelden vormen telkens het einde van een verhaal. Dit is een voorlopig einde, want tijdens de tentoonstelling zullen een reeks experts de vijf toekomstbeelden verder scherpstellen.

De verhalen hebben met elkaar gemeen dat er telkens een verschuiving optreedt bij de actoren in de manier waarop ze kijken naar hun verkavelingswijk. Wat eerst als een probleem gezien wordt, blijkt uiteindelijk niet altijd zo problematisch. Zo groeit in één wijk bijvoorbeeld het bewustzijn onder de bewoners dat ze ook zelf een leegstaande kerk kunnen beheren en niet moeten wachten tot een lokale overheid iets onderneemt. Op zich is dit geen nieuw idee, wel vernieuwend is dat dit idee ontwikkeld en gedragen wordt door een veelheid aan actoren die zich tot dan toe enkel zorgen maakte over het beheer van de eigen tuin. Het is deze vernieuwing die nodig is om de verkavelingswijk klaar te stomen voor de economische, sociale en ecologische uitdagingen van de 21ste eeuw.

1 Naar school in een villa

De Vlaamse verkavelingswoning is groot. Zo groot dat ze vaak onderbenut wordt. Maar wat als deze woningen zo ontworpen zouden zijn dat ze op meerdere manieren kunnen worden ingevuld? Dan hoeft hun omvang misschien geen probleem te zijn.

2 Verwarmen zonder installaties

De verkavelingswoning verbruikt veel energie. Dit doet bewoners en overheden investeren in energiebesparende maatregelen. Maar wat als deze woningen niet enkel minder energie zouden verbruiken, maar ook minder water en constructiematerialen?

3 Wonen in een wijk voor één dag

Nieuwe verkavelingen lijken op elkaar. Het lijken wel eilanden zonder relatie met het leven rondom. Wat als deze verkavelingen ook ruimte zouden laten voor voorzieningen, voor trage wegen, voor speelweefsels?

4 Straatserres, buurvijvers en bostuinen

Verkavelingsbewoners leven teruggetrokken achter hoge hagen en dichte rolgordijnen. Verkavelingsvoorschriften versterken dit. Maar wat als deze voorschriften zouden aanmoedigen om tuinen te delen, samen een atelier te bouwen of in te zetten op collectieve waterzuivering?

5 Wijkbewoners nemen kerk over in 2024

Er zijn amper voorzieningen in een verkavelingswijk. Als ze er al zijn, dan worden ze weinig gebruikt. Wat als voorzieningen elkaar zouden opzoeken om ruimtes en publiek te delen en tegelijkertijd unieke openbare plekken te creëren?

1 Wat als een woning zo ontworpen zou zijn dat er zowel een grote familie als een school in past, of twee families, of één familie en een fietsenwinkler?

2 De Drei Dreven, Heusden-Zolder © Iwert Bernakiewicz

3 Bouwen van een verkavelingsscenario © Bart Van Der Moeren

4 Wat als verkavelingsvoorschriften zouden aanmoedigen dat burensamen een rietveld aanleggen voor de zuivering van hun afvalwater in ruil voor, bijvoorbeeld, meer bouwvrijheid?

5 Een krant vol toekomstscenario's

Colofon

Verkavelingsverhalen

wo 21 okt 2015 → zo 10 jan 2016

open wo → zo 14 → 18 uur en bij avondvoorstellingen
gesloten ma, di en feestdagen

Organisatie

Vlaams Architectuurinstituut
deSingel Internationale Kunstcampus

Curatoren

Oswald Devisch, Barbara Roosen (Universiteit Hasselt)
Stefan Siffer (Vlaams Architectuurinstituut)

Gebaseerd op het onderzoek

'Verkavelingsverhalen / Tales of the allotment',
Faculteit Architectuur en Kunst, UHasselt
met onderzoekers **Oswald Devisch, Barbara Roosen,**
Martijn van de Wijer
www.verkavelingsverhalen.be

Fotografie

Iwert Bernakiewicz (Universiteit Hasselt)

Scenografie

Jo Klaps (Universiteit Hasselt)

Grafische vormgeving

Geoffrey Brusatto

Uitwerking

Xim Dams, Yves Dupont, Lize Kelchtermans,
Jeroen Lamber, Niels Menten (Universiteit Hasselt)

Technische installatie

Veerle Vermeyen, Guy Anthoni (deSingel)
Stefan Van Straelen (Universiteit Hasselt)

Projectpartner

Universiteit Hasselt

Het VAI wordt betaald door de Vlaamse Gemeenschap.
Het programma wordt mee mogelijk gemaakt door Groep Bernaerts,
Reynaers Aluminium en RG Tegel.

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Gemeenschap
en geniet van de steun van:

mediasponsors

**Vlaamse
overheid**

**Provincie
Antwerpen**

Knack

**dS De
Standaard**

